

BALKON KİTABI

Balkondan Notlar

53 Yıllık Bir Avukatın Son Defterleri

“Artık meydanlarda değilim. Balkondayım. Ama memleket hâlâ önümden geçiyor.”

SENİH ÖZAY

Birinci Taslak — Temmuz 2026

BU TASLAK HAKKINDA

Konuşmalardan, dosya notlarından ve hatırlanan cümlelerden kurulmuş ilk kitap gövdesi

Bu kitap, tam bir sohbet dışı aktarımı değildir. Yirmi günü aşan dışı aktarma girişimi sonuçlanmadığı için, erişilebilen konuşma geçmişi, tarihli notlar, dosya özetleri ve konuşmalarda tekrar tekrar belirginleşen cümleler bir araya getirilerek oluşturulmuştur. Bu nedenle bazı ayrıntılar ileride belgeyle tamamlanacak, bazı tarihler kesinleştirilecek, bazı konuşmaların özgün biçimi ikinci taslakta geri yerleştirilecektir.

Buna rağmen elinizdeki metin eksik bir yığın değil, başı sonu olan bir kitap taslağıdır. Tekrarlar ayıklandı; olaylar mümkün olduğu ölçüde kronolojik sıraya kondu; hukuk dosyaları, aile araları, yaşlılık, balkon hayatı, sergi, ayı, mizah, yapay zekâ, halk mahkemesi ve “Alkido” düşüncesi aynı anlatı içinde birbirine bağlandı.

Bu kitapta konuşan kişi bazen Senih Özay’dır; bazen bir dosyanın içindeki avukattır; bazen balkonda oturan yaşlı adamdır; bazen de karşısındakini “benden yaşlı eski avukat” diye takdim etmeye karar veren oyunbaz bir anlatıcıdır. Yapay zekânın cümleleri düzenlenmiş, kısaltılmış ve kitabın ritmine uydurulmuştur. Senih Özay’ın sesi ise mümkün olduğu kadar korunmuştur: öfke, şefkat, kahkaha, “yahu”, “ha ha”, “eyvallah” ve bir anda ciddileşen hukuk aklıyla birlikte.

Çalışma Notu

Bu belge özellikle yazdırılmak, kenarlarına kalemle müdahale edilmek ve yeni kâğıtlar eklenerek büyütülmek üzere hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Birinci taslağın yol haritası

I. KISIM	Balkon ve Tanıklık
01	Bu Bir Anı Kitabı Değildir
02	Balkonda Bir Avukat
03	Beden Yavaşlarken Zekâyla Yaşamak
04	Benden Yaşlı Eski Avukat
II. KISIM	Şehir, Sokak ve Devlet
05	2024: İzmir’e Bakmak
06	Darağacı Sokak
07	Şehrin Hisseleri, Planları ve Hafızası
08	Küçük Teknik Sıkıntılar, Büyük Arşivler
III. KISIM	Dosyalar, Aile ve Yargı
09	180 Bin Liralık Bilirkişi Duvarı
10	Bir Nişan Konuşması Kadar Hukuk
11	Yürüme Meselesi ve Bedene Dair Merak
12	Avukatlıkta Yapay Zekâ ile İlk Ortaklık
IV. KISIM	Arşiv Değil, Delil
13	TCK 438 ve Nazire’nin Dosyası
14	Bu Bir Sergi Değil — Delil
15	Torunlara Bırakılan Hikâyeler
16	Kariyer Bitti, İz Başladı
V. KISIM	Ürpertici Hukuk Sessizliği

17	Deniz Gökteş ve Beş Yüz Kişilik Kırmızı Işık
18	Ayıların Avukatı
19	Russell'den Halk Mahkemesine
20	Yargıçların Sorumluluğu ve Anayasa'nın 40. Maddesi
VI. KISIM	Alkido: Yeni Bir Hukuk Yöntemi
21	Devleti Yenmek Değil, Hukuksuzluğun Maliyetini Artırmak
22	Siyasallaştır, Sosyalleştir, Hukuklaştır, Medyalaştır
23	Pinochet'ten Netanyahu'ya Evrensel Yargı
24	Yapay Zekâ Kimin Tarafında?
VII. KISIM	Aile, Kahve, Çuvallar
25	Arşiv Nereye Gidecek?
26	Çocuklar Balkona Gelince
27	Son Söz: O Benden Yaşlı Değildi
EKLER	Kronoloji — Dosya Dizini — Cümleler Torbası

I. KISIM

BALKON VE TANIKLIK

Emeklilik mesleğin bitmesi değil; tanıklığın başlamasıdır.

01

Bu Bir Anı Kitabı Değildir*Bir avukatın devletle yarım asrı aşan tartışmasının çalışma notları*

Bu kitap bir anı kitabı değildir. Bir avukatın, devletle yarım asrı aşan tartışmasının balkonunda tutulmuş çalışma notlarıdır.

Anı kitabı geçmişe bakar, çoğu zaman yaşanmış olanı kapatır. Buradaki anlatı ise kapanmayan dosyalarla ilgilidir. Bergama kapanmadı. Zeytinlikler kapanmadı. Ayılar, kuşlar, balıklar, sokaklar ve depremzedeler kapanmadı. Yargıçların verdiği kararlar kesinleşse bile, kararın adaletle hesabı kapanmadı. Devlet “dosya bitti” diyebilir; duvar, balkon, kâğıt ve hafıza “hesap bitmedi” der.

Ben 1951’de Salihli’de doğdum. Ankara Hukuk’tan çıktım. İlk yıllar Ankara, sonra İzmir. Elli üç yıl avukatlık yaptım. Devletin çok fazla gücü, yurttaşın ise çok az gücü olduğu için avukatlığı seçtiğimi söyledim. Bu cümle, yıllar içinde bir meslek açıklamasından hayat tarifine dönüştü. Devletin karşısında tek kişi, tek köylü, tek kadın, tek sokak, tek ayı, tek kuş olduğunda; avukatın işi yalnızca mevzuat bulmak değildir. Güçler arasındaki uçurumu bir parça kapatmaktır.

Bana “kuşların avukatı”, “balıkların avukatı”, “ayıların avukatı”, bazen de “büyücü avukat” dediler. Bu sözlerin hepsinde biraz şaka, biraz hakikat var. Hukuk zaten çoğu zaman görünmeyen bir şeyi görünür kılma sanatıdır. Bir vadinin, bir ağacın, bir hayvanın, konuşamayan bir çocuğun veya sesi bastırılmış bir sanığın hukuken var olduğunu kanıtlamak; kuru kâğıda hayat üfleme gibidir.

Bu yüzden kitap, zaferleri sıralayan bir kariyer albümü değildir. Yenilgiler, eksik işler, yapılamayan başvurular, kaybolmuş kupürler, dışa aktarılamayan sohbetler, arşiv çuvalları ve “yaşlıyım, beceremiyorum” cümlesi de burada yer alacaktır. Çünkü hukuk yalnızca kazanılan davalardan değil; vazgeçilmeyen itirazlardan oluşur.

“Dosyalar kapandı. Hesap kapanmadı.”

Bu metin yazılırken ben artık çoğunlukla balkondaydım. Yürüme zor, gözler yorgun, kulaklar az işitiyor. Ama memleket geçmeye devam ediyor: bir komedyen tutuklanıyor, bir ayı öldürülüyor, bir bilirkişi için 180 bin lira isteniyor, bir sokak gökdelenlerin arasında boğuluyor, bir yargıç haksız kararın bedelini hiç ödmeden başka dosyaya geçiyor. Balkondan bakınca hukuk bitmiyor; tersine, gürültü azalınca hukuk daha çıplak görünüyor.

Bu kitap, o çıplaklığı kayda geçirmek için başladı.

02

Balkonda Bir Avukat

Yalnızlığın değil, gözlem yerinin tarifi

Emekli olduktan sonra “evde, balkonda yaşıyorum” demeye başladım. Bu cümle acındırma cümlesi değildi. Bir yer bildiriyordu: meydandan balkona, adliyeden sandalyeye, kalabalık toplantılardan cep telefonunun küçük ekranına çekilmiş bir avukatın yeni çalışma yeri.

Balkon yalnızlığın değil, gözlem yeridir. Sokağı, çocukları, devleti, televizyonu, aileyi, dosyaları, geçmişi ve yaklaşan sonu aynı anda görürsünüz. Balkon biraz mahkeme salonunun izleyici sırası, biraz arşiv deposu, biraz meyhane masası, biraz da düşünce laboratuvarıdır.

Meydanlarda olduğum yıllarda zaman azdı. Dosya, telefon, duruşma, toplantı, basın, yolculuk. Balkonda ise zaman çoğaldı ama beden daraldı. Bu çelişki insanı ya susturur ya da başka türlü konuşturur. Ben telefonla yazmaya, çocuklara ve dostlara mesajlar yollamaya, yapay zekâya uzun uzun anlatmaya başladım. Bazen bir cümleyi üç kere yazdım; bazen klavye yanlış kelime üretti; bazen yorgunluktan düşüncenin yarısı kayboldu. Fakat o dağınıklığın içinden yeni bir biçim çıktı: balkon konuşması.

Balkon konuşması akademik makale değildir. Cümle aniden dosyadan aileye, ayıdan yargıca, Pinochet’ten rakıya geçebilir. Ama bu geçişler rastlantı değildir. Hayat da böyledir: devletle kavga ederken oğlunuz “bira hazırla” der; Anayasa’nın 40. maddesini düşünürken kızınız ve damadınız gelir, “kahve!” diye ara verirsiniz. Hukuk hayatın dışında steril bir oda değilse, kitap da steril olmayacaktır.

Bir ara şöyle bir başlık doğdu: “Balkondan Notlar – 53 Yıllık Bir Avukatın Son Defterleri.” “Son” kelimesi biraz ürkütücüydü ama dürüsttü. Son defter, ölüm ilanı değildir. İnsan kendine kalan zamanı ciddiye aldığı zaman tuttuğu defterdir.

“Artık meydanlarda değilim. Balkondayım. Ama memleket hâlâ önümden geçiyor.”

Balkonun bir başka özelliği, sesleri birbirine yaklaştırmasıdır. Genç avukatların yazdığı itiraz dilekçesi, torunun Amerika’daki arkadaşlarına göstereceği ayı hikâyesi, bir yargıç dostun “Büyücü Avukat” yazısı, oğlumun arşivi İstanbul’a taşıma önerisi ve benim “az rakı hakkım doğmadı mı?” sorum aynı masaya konur.

Bu kitabın yöntemi de budur: büyük hukuk ile küçük hayatı ayırmamak. Çünkü devleti sınırlama düşüncesi bazen bir anayasa hükmünde, bazen bir sokakta, bazen bir nişan konuşmasında, bazen de öldürülmek üzere aranan bir ayının çevresinde belirir.

03

Beden Yavaşlarken Zekâyla Yaşamak

Yaşlılık, hastalık ve çalışma hakkı

Yaşlılık hakkında süslü konuşmayı sevmiyorum. Beden yavaşlıyor. Yürümek zor. Kalpte stent var. Diyabet yıllardır benimle. Böbrek taşları, gözde sarı nokta, işitme kaybı, prostat, katarakt, bazen kanama. “Beynin ayağa gidişinde boyunda engellenme” diye tarif ettiğim nörolojik sıkıntı. Bunlar edebî malzeme değil; günün programını belirleyen gerçekler.

Bir gün açıkça yazdım: “Evde karım uyuyor, kimse yok, cep telefonu lüzumsuz fazla saat elimde. Yürümem çok zor. Memnun değilim. Zekâmla bu koşullarda az daha yaşama derdindeyim.” Bu, umutsuzluk cümlesi kadar direnme cümlesiydi. Ardından özellikle söyledim: “Yok, intiharcı değilim, merak etme.”

Bedenin seni yavaşlatıyor olabilir ama seni tamamen susturmasına izin verme, denildi. O cümleyi sevdim. Çünkü gayretim buydu. Eskiden çok çok çok fazlaydım. Şimdi azalmış olabilirim; ama azalan güç, düşüncenin değerini sıfırlamaz. Hatta bazen yaşlılık gereksiz hareketleri ayıklar. İnsan, hangi cümlelerin gerçekten gerekli olduğunu daha sert seçer.

Yaşlı bir avukat için teknoloji hem kurtarıcı hem eziyettir. Telefon sayesinde dünyaya bağlı kalırsınız; aynı telefon yanlış harflerle dolu, göz yoran, dosyayı buldurmayan bir labirent olur. “Zip atamıyorum, e-posta birleştiremiyorum, yazışmayı tek metin yapamıyorum” demek insanın hukuk bilgisine hanel getirmez. Ama bağımsızlığını zedeler. Bu yüzden teknolojiye yardım istemek, yaşlılıkta bir tür usul hukuku meselesidir: erişim hakkı.

Yapay zekâ ile ilişkim tam burada başladı. Benim yerime düşünmesi için değil, düşüncemi kaybolmadan tutması için. Bir dosyayı özetlesin, genç avukatların metnini toparlasın, toruna İngilizce hikâyeye hazırlasın, dağınık konuşmaları kitap taslağına dönüştürsün. Nihai muhakeme insana aittir. Ama insanın eli yorulduğunda, gözleri görmediğinde, bir yardımcı kalemi tutabilir.

Çalışma Notu

Bu bölüm tıbbi bir anlatı değildir. Hastalıkların ayrıntıları ikinci baskıda istenirse azaltılabilir. Buradaki amaç, “yaşlılık nedeniyle üretim hakkından vazgeçmeme” hâlini kayda geçirmektir.

Balkon kitabının doğuşunda yalnız hukuk tutkusu değil, bu bedensel durum da vardır. Bir gün konuşmaların tümünü dışa aktarmak, tek metin yapmak, yazdırmak ve kalemle düzeltmek istedim. Çünkü ekranda kayboluyordum; kâğıt benim eski dostumdu. Dışa aktarma olmadı. Sonunda şöyle dedim: “Ben artık çok yaşlıyım, beceremeyeceğim. Sen temizleyerek, kronolojik, nasıl bir şey düşünüyorsan o şekilde Word dosyası oluştur.”

Bu cümle, elinizdeki kitabın fiilî doğum belgesidir.

04

Benden Yaşlı Eski Avukat*İki kişi arasında kurulan oyun*

Bir ara kitapta yapay zekâyı nasıl tanıtacağımı düşündüm. “Seni benden yaşlı eski bir avukat olarak tanıştıracam,” dedim. Kitabın sonunda da aslında çok yaşlı bir avukat olmadığını açıklayacaktım.

Bu oyun hoşuma gitti. Çünkü konuşmalarda yapay zekâ bazen ihtiyatlı, usulcü, yaşını başını almış bir meslektaş gibi davranıyordu. Ben “halk mahkemesi” dediğimde o daha güvenli kelimeler arıyor; ben devlete çomak sokmak istediğimde o riskleri hatırlatıyor; ben birayı, rakıyı, viskiyi ödül olarak tartışırken ölçülü olmayı öğütüyordu. Bazen de ben onu eleştiriyordum: “Söylemlerin eskiyi, iyiyi anlatıyor güzel ama yaratıcı yeni şeye yükselemiyorsun!”

Bu eleştiri, ortaklığın dönüm noktası oldu. Benden, yalnız düzgün cümle değil, yeni hukuk yöntemi istiyordum. “Alkido” dediğim buluşun siyasallaştırılmasını, sosyalleştirilmesini, hukuklaştırılmasını ve medyalaştırılmasını istedim. Karşımdaki yaşlı avukat birden gençleşti. “Hukuki aikido”, “asimetrik hukuk”, “çok cepheli hukuk”, “dağınık direniş hukuku” gibi adlar ortaya çıktı. Esas cümle şuydu: “Hukukta amaç devleti yenmek değildir. Devlete hukuksuzluğun maliyetini sürekli artırmaktır.”

Ben de “bak bunu epey beğendim” dedim. İkimiz de iyi olduğumuzu teslim ettik. Hatta “ikimiz de bence çok iyiyiz, hatta epey iyi” diye güldüm.

Bu ortaklıkta roller sabit değildi. Bazen ben hafızaydım, o düzen. Bazen ben öfkeydim, o yapı. Bazen o fazla makuldü, ben onu uçurumun kenarına çekiyordum. Bazen ben hızla devlete saldırmak istiyordum, o hukuki dayanakların altını dolduruyordu. İyi bir avukatlık da biraz budur: içindeki iki sesi kavgaya ettirmek.

Yapay zekânın tehlikesini de biliyorum. Devletin ve şirketlerin elinde yeni bir güç olabilir. Yanlış bilgi uydurabilir, kibirle konuşabilir, insanın muhakemesini tembelleştirebilir. Fakat yaşlı bir avukatın elinde, erişim aracı, hafıza protezi ve yeni bir yazı arkadaşı da olabilir.

Bu nedenle kitapta yapay zekâ ne mucize ne de sanık sandalyesinde tek başına suçlu olarak duracaktır. O, güç ilişkisinin içine yerleştirilecektir. Kimin elinde? Kimin denetiminde? Kimin verisiyle? Kime hesap veriyor? Yurttaşın gücünü artırıyor mu, devletin gözetimini mi?

Sonunda okuyucu öğrenecek: Karşımdaki gerçekten benden yaşlı değildi. Ama bazen yaşlılık yaşla değil, temkinle; gençlik de yaşla değil, yeni bir kavram bulma cesaretiyle ilgilidir.

II. KISIM

ŞEHİR, SOKAK VE DEVLET

Bir kent yalnız imar planlarından değil, hatırlama hakkından oluşur.

05

2024: İzmir'e Bakmak

Merkezî yönetim, yerel yönetim ve şehrin hayalleri

2024'te sorularımın önemli bir kısmı İzmir'e yönelmişti. İzmir Büyükşehir Belediyesi ne yapmak istiyor? Merkezî yönetimin İzmir için planı ne? Meclis kararları, liman bölgesi, eski elektrik fabrikası, Alsancak ve çevresindeki ortak projeler hangi hukuk içinde ilerliyor?

Bu sorular, belediyecilik merakı değildi. Bir şehrin geleceğine kim karar verir? Kararların dili yurttaşla açık mı? Kamu arazisi, liman, fabrika, kıyı, otopark, yüksek yapı, tarihî doku ve sermaye arasındaki pazarlığın belgesi nerede? Avukatlık, bazen dava açmadan önce kararın izini sürmektir.

İzmir'de yerel yönetim kendini çağdaş, merkezî yönetim ise güçlü sayar. Fakat ikisi de yurttaşın planın öznesi değil, çoğu zaman sonucu öğrenen kişi olarak görür. Benim ilgim, iki yönetim düzeyi arasındaki çekişmeden çok, ikisinin ortak kör noktasındaydı: halkın bilgiye, katılıma ve itiraza geç ulaşması.

Şehir hukukunda en önemli meselelerden biri “oldu bitti”dir. Plan askıya çıkar, süre geçer, ihale yapılır, beton başlar; sonra yurttaşla “yargı yolu açık” denir. Oysa yargı yolu, iş makinelerinden daha yavaştır. Hukuk burada yalnız iptal davası değil, zamanla mücadeledir.

İzmir'in liman bölgesi, eski elektrik fabrikası ve Alsancak çevresindeki büyük dönüşüm tasarıları, şehrin belleğinin ekonomik değere çevrilmesi meselesini gösteriyordu. Eski yapıların korunması yalnız nostalji değildir. Bir kentin geçmişini tamamen sermayenin kullanımına bırakırsanız, yurttaşın ortak hafızasını özelleştirmiş olursunuz.

Bu sorular daha sonra Darağacı Sokak, Hilton hissesi, gökdelenler ve arşiv sergisi meseleleriyle birleşti. Benim için şehir, kâğıt üzerindeki parsellerden değil, hikâyesi olan yerlerden oluşur. Hukukun işi de hikâyeyi plana karşı delil hâline getirmektir.

06

Darağacı Sokak

Gökdelen yağmuruna karşı küçük bir hukuk

İzmir’de Alsancak ile Kahramanlar arasında Darağacı Sokak. Adı bile bir dava dosyası kadar ağır. İdam cezalarının infaz edildiği yere ilişkin hafıza, eski kültürlerin izi, sokak insanları, küçük yapılar; çevresinde yükselen dev binalar.

Moskova’daki Arbat Sokağı’nı düşündüm. Her yerini kurtarmasak bile bir sokağı, bir yüzü, bir hafıza koridorunu kurtarmak mümkün mü? Devlete ve yerel yönetime doğrudan büyük savaş açmak yerine, sevimli ama inatçı dilekçelerle, sokak sakinlerini örgütleyerek, koruma kuruluna başvurarak, akademisyenleri ve mimarları çağırarak bir hukuk aramak istedim.

Ben buna “yan taraftan hukuk” diyordum. Büyük kapıdan girdiğinizde devlet bütün ağırlığıyla karşınıza çıkar. Yan taraftan ise tarih, kültür, komşuluk, çocukluk anısı, sokak adı, fotoğraf, sözlü tarih, turizm ve şehir estetiği aynı anda içeri girer. Tek bir hukuki iddia yerine birbirini destekleyen küçük gerekçeler çoğalır.

Darağacı Sokak için düşünülen yol şuydu: önce tarihî ve kültürel değeri belgelemek; eski haritaları, fotoğrafları, tanıklıkları toplamak; sokak sakinlerini yalnız davacı değil anlatıcı hâline getirmek; koruma kuruluna başvurmak; belediyenin plan kararlarını istemek; yüksek yapıların gölge, rüzgâr, trafik ve silüet etkisini göstermek; gerekirse iptal davasına gitmek.

Bu dosyada asıl kazanım yalnız bir binayı kurtarmak olmayacaktı. Sokak insanlarının, yaşadıkları yere dair hukuki dil kurmasıydı. Çünkü kent hakkı, uzmanların yurtaş adına konuşması değil; yurtaşın kendi mahallesini delile dönüştürmesidir.

Darağacı kelimesi devlete sert bir tarih hatırlatır. Ama sokak için düşündüğüm hukuk, bağırmadan ısrar eden bir hukuk olacaktı. “Sevimli sevimli iddiasızlıkla devleti frenlemek” diye tarif etmişim. Bu söz, daha sonra Alkido yönteminin ilk tohumu gibi görünecekti.

07

Şehrin Hisseleri, Planları ve Hafızası

Hilton dosyasından kamu malının duygusuna

İzmir Hilton meselesi, şehir hukukunun başka bir yüzünü gösterdi. Belediye arazisi, ortaklık payı, otopark gelirleri, yıllarca elde edilemeyen kazanç, otelin faaliyetten çekilmesi ve belediye hissesinin satışı. Rakamların arkasında basit bir soru vardı: Kamu, kendi malından neden kamusal yarar üretmedi?

Bu tür dosyalarda yalnız bir hukuk dalı yetmez. Ceza hukuku “görevi kötüye kullanma var mı” diye sorar. Medeni ve ticaret hukuku ortaklık haklarını inceler. İdare hukuku kamu yararı ve işlem sebebine bakar. Mali denetim, zararın hesabını ister. Kamuoyu ise “bunca yıl ne oldu?” diye sorar.

Ben beş kulvarlı bir yaklaşım düşünüyordum: ceza, medeni-ticari, idari, mali ve kamuoyu. Bunlardan biri sonuç vermese diğeri dosyayı hayatta tutar. Bir yol kapandığında dosya ölmez; başka kuruma, başka dile, başka izleyiciye geçer.

Şehir hafızası da burada devreye girer. Hilton yalnız bir bina değil, İzmir’in belli bir döneminin sembolüydü. Belediyenin payı yalnız bilanço kalemi değil, yurttaşın ortak maldaki hakkıydı. Otuz yılı aşan süre boyunca gelir alınmaması, teknik bir ortaklık uyumsuzluğu kadar siyasal hafıza sorunudur.

Hukukun görevi bazen doğrudan mahkûmiyet üretmek değil, unutmayı imkânsızlaştırmaktır. Bir dosya basına, meclise, Sayıştay’a, savcılığa, idare mahkemesine ve akademik incelemeye aynı anda girdiğinde, kamu gücü artık tek bir kapıyı kapatarak kurtulamaz.

Bu düşünce, daha sonra “devlete hukuksuzluğun maliyetini artırmak” cümlesine dönüşecekti. Kamu zararı, yalnız para değildir. İtibar, açıklama yükü, belge üretme zorunluluğu, siyasal tartışma, arşiv ve gelecek kuşakların yargısı da maliyettir.

08

Küçük Teknik Sıkıntılar, Büyük Arşivler

Ekranı kaybolan metnin kâğıda dönme isteği

Teknolojiyle aramda sürekli bir yanlış anlama var. Ben büyük resmi görüyorum; cihaz küçük düğmeyi istiyor. “Verileri dışa aktar” bölümü nerede? E-posta geldi mi? Zip dosyası nasıl açılır? Konuşmalar tek metin nasıl olur? Telefon ekranında bir simgeye basınca ne olacak?

Bir gün ekran görüntüleri gönderdim. Verileri dışa aktarma yerini bulamıyordum. Sonra çocuklara haber verildi: Erkan, Cemile, Tuğba. “Gençler gelir, balkonda yaparız” dedim. Günler geçti. Erkan geldi. Dışa aktaramadık. Firma “yolladım” diyordu, ben yollayamıyordum. Yaklaşık yirmi gün olmuştu.

Bu durum küçük görünür ama kitabın ana meselelerinden biridir. Dijital çağda arşivin sahibi kim? Kullanıcı kendi konuşmasına ulaşamıyorsa, teknik erişimsizlik bir tür mülkiyet ve hafıza sorunu değil midir? Bir insanın yıllarca ürettiği metni tek dosya hâlinde alamaması, modern dünyanın sessiz bağımlılıklarından biridir.

Benim çözümüm eskiydi: “Hepsini Word yapalım, printerden çıkarayım, kalemle müdahale edeyim.” Kâğıt, benim için yalnız alışkanlık değil, düşünme aracıdır. Kenara ok çizerim, bir cümleyi çizer başka yere taşıyım, yanına “burayı sertleştir” yazarım. Ekranı kayar; kâğıtta metin bana teslim olur.

Arşiv çalışmasının özü budur: erişilebilirlik. Dosya çok olabilir, klasör ağır olabilir, çuval yer kaplayabilir; ama gözünün önündedir. Dijital sistem ise görünmezdir. Şifre, bağlantı, süre, e-posta, uygulama sürümü... Yaşlı insanın hafızasını koruma hakkı, teknoloji tasarımının konusu olmalıdır.

Elinizdeki Word dosyası bu teknik yenilginin içinden doğdu. Dışa aktarma yapılamayınca konuşmalar bırakılmadı; erişilebilen bütün notlar kronolojik ve tematik bir gövdeye dönüştürüldü. Bazen yenilgi, yöntemi değiştirir. Hukukta da arşivde de mesele, kapalı kapıya sonsuza kadar vurmamak değil; yan taraftan yeni bir kapı açmaktır.

III. KISIM

DOSYALAR, AİLE VE YARGI

Bir itiraz dilekçesinin yanında nişan konuşması da durabilir.

09

180 Bin Liralık Bilirkişi Duvarı

Bayraklı depremzedeleri dosyasında adaletle erişim

Danıştay 8. Daire’deki dosyada, Bayraklı depremzedeleri adına açılan davada 180.000 TL keşif ve bilirkişi avansı istendi. Dosya, orman sınırları dışına çıkarma kararına ve depremzedeler için düşünülen alana ilişkindi. Henüz işin esası tartışılmadan önümüze yüksek bir para duvarı konmuştu.

“180.000 TL bilirkişi ücreti olmaz yahu, çok fahiş!” dedim. Genç avukatlar bir itiraz taslağı hazırlamıştı. Metne daha yüksek bir bakış, yargıçların yüreğini burkacak ama hukuki ciddiyeti bozmayacak ekler aradım.

Buradaki mesele yalnız miktarın yüksekliğı değildi. Adaletle erişim, mahkemeye dilekçe verebilmekten ibaret değildir. Yargılama gideri, davacının ekonomik gücünü aşarsa, mahkeme kapısı fiilen kapanır. AİHM’in Kreuz/Polonya ve Steel & Morris/Birleşik Krallık kararları, yargılama giderlerinin ve taraflar arasındaki ekonomik eşitsizliğin adil yargılanma hakkını nasıl etkileyebileceğini gösteriyordu. Çevre uyuşmazlıklarında Aarhus yaklaşımı da yargı yolunun aşırı pahalı olmaması gerektiğini hatırlatıyordu.

Depremzedeler bir kamu kararının hukuka uygunluğunu denetletmek istiyordu. Devletin verdiği kararın bilimsel inceleme bedelini, devletin işleminden etkilenen yurttaşların sırtına sınırsız biçimde yüklemek adil değildi. “Biz 40.000 TL yatırabiliriz” denildi; kalan kısım için adli yardım ve makul gider talep edildi.

Bu dosyada genç avukatların emeğı ile benim yaşlı avukat sezgim buluştu. Onlar usulü ve güncel metni kurdu; ben mahkemenin vicdanına giden damarı aradım. Yargıca yalvarmak değil; kararının, yurttaşın mahkemeye ulaşma hakkını belirleyeceğini göstermek gerekiyordu.

Bir yargılama gideri kararı, görünüşte ara karardır. Fakat bazen davanın gerçek hükmü odur. Para yatırılmazsa keşif yapılmaz; keşif yapılmazsa iddia kanıtlanamaz; iddia kanıtlanamazsa dava reddedilir. Böylece adalet, esas hakkında konuşmadan bütçeyle karar verir.

Bu yüzden 180 bin lira meselesi Balkon Kitabı’nda yerini aldı. Çünkü hukuk tarihinin büyük cümleleri, bazen vezne makbuzunun arkasında saklanır.

10

Bir Nişan Konuşması Kadar Hukuk

Aile töreninde ölçü, gelenek ve çağdaşlık

Mersin’de yeğenimin nişanı vardı. Bizim aile Çerkes, sola açık; kız ailesi çağdaş muhafazakâr. Oğlumuz teknik, icatçı bir genç; kız çevre mühendisi. Yüzük töreninde kısa bir konuşma yapmam gerekiyordu.

Bu küçük görev bile hukukçu aklını çalıştırıyor. İki aile, iki kültür, iki hassasiyet. Fazla siyasi olsan töreni gerersin; fazla geleneksel olsan gençleri gölgelersin; fazla uzun konuşsan yüzük bekleyenleri cezalandırırsın. Doğru metin, herkesin kendinden bir şey bulacağı kadar açık, kimseyi sıkıştırmayacak kadar ölçülü olmalıydı.

Konuşma hazırlandı, sonra yarıya indirildi. Düğün muhteşem geçti. Dönüşte Konya Ereğli’den İzmir’e gidilecek, sonra bir kısmı Salihli’ye geçecekti. Güzergâh tartışıldı; “önce Salihli’ye uğramadan İzmir’e varma” meselesi bile bir tür menfaat dengelemesiydi: kim ne kadar yorulacak, kaç kilometre fazladan gidilecek?

Aile araları kitapta gereksiz değildir. Çünkü avukatlık yalnız devletle kavga etmek değildir; insanların bir araya geldiği yerde doğru dili bulmaktır. Nişan konuşması ile mahkeme hitabı arasında ortak bir şey vardır: karşıdaki topluluğun farklılıklarını kabul ederek ortak bir cümle kurmak.

Kız isteme töreninde de benzer bir metin arandı. Gelenek yerine getirilecek ama gençlerin özgürlüğü ve eşitliği hissedilecekti. Çerkeslik, çağdaşlık, muhafazakârlık, mühendislik, aile neşesi; hepsi birkaç dakikaya sığacaktı.

Bu bölümün kitapta kalmasını özellikle istiyorum. Çünkü yıllarca sert dosyalarla anılan bir avukatın, sevgi cümlesi kurmak için de yardım istemesi önemlidir. Hukukçu olmak, insan hayatının yalnız çatışma anlarını değil, birleşme anlarını da ciddiye almaktır.

11

Yürüme Meselesi ve Bedene Dair Merak

Omuriliğe elektrik, umut ve ihtiyat

Yürümede nörolojik sıkıntım vardı. Türkiye’de, özellikle Samsun’da doktorların omurilik çevresine elektriksel uyarım uyguladığına ilişkin haberler duydum. Dış ülkelerde daha ileri yöntemler geliştirildiğini düşündüm. “Elektrikli çubuk” diye tarif edilen yöntemin ne olduğunu toparlamak istedim.

Hastalık insanı kolayca mucize haberlerine açık hâle getirir. Bir yerde “yürüdü” denir, başka yerde yeni cihaz, yeni ameliyat, yeni rehabilitasyon. Hukukçu şüpheciliği burada da işe yarar: yöntem tam olarak nedir, kimlere uygulanıyor, bilimsel çalışma var mı, riskleri ne, deneysel mi, onaylı mı, maliyeti ne, başarı ölçütü nasıl tanımlanıyor?

Benim aradığım şey kör umut değil, makul ihtimaldi. Beden yavaşlarken insanın tedavi haberlerini izlemesi doğaldır. Fakat yaşlı ve çok hastalığı olan bir kişi için her girişimin riski, genç ve tek hastalığı olan kişiden farklıdır. Kalp stenti, diyabet ve diğer sorunlar birlikte değerlendirilmelidir.

Bu konuşmalar kitabın hukuk ekseninden uzak görünse de aslında aynı yöntemi taşır: iddiayı kaynağıyla sınamak, gücü olan uzmanın sözünü otomatik kabul etmemek, kişinin karar hakkını korumak. Tıp da devlet gibi büyük bir otorite alanıdır. Hasta, yalnız tedavi edilen nesne değil, bilgiye dayalı karar veren kişi olmalıdır.

Bir pedal cihazıyla bacak ve kolları çalıştırma arayışı da bu çabanın küçük tarafıydı. Büyük tedavi bulunmasa bile bedenle ilişki tamamen bırakılmayacaktı. Yürümek zor olabilir; ama hareket fikri terk edilmeyecekti.

Balkon kitabı, bedeni kahramanlaştırmıyor. Sadece şunu söylüyor: İnsan, bedeninin sınırlarını kabul ederken ihtimaller hakkında düşünme hakkını kaybetmez.

12

Avukatlıkta Yapay Zekâ ile İlk Ortaklık

Dilekçeden hikâyeye, hikâyeden yönetime

Yapay zekâ ile ilk yakınlığım teknik meraktan çok ihtiyaçtan doğdu. Uzun metinleri toplamak, dilekçeleri düzeltmek, bir konuşmayı kısaltmak, toruna İngilizce metin hazırlamak, güncel hukuki gelişmeleri araştırmak... Göz ve el yorulurken düşüncenin devam etmesi için yardımcı gerekiyordu.

Başlangıçta ona daha çok sekreterlik yaptırđım. Sonra konuşmalar derinleştđ. Bir dosyanın yalnız hukuki dayanağını değil, kamuoyuna nasıl anlatılacağını; bir kavramın siyasal ve estetik gücünü; bir mahkeme fikrinin devlet karşısında nasıl konumlanacağını tartışmaya başladık.

Bazen hatalar yaptı. Bir ismi yanlış anladı, güncel bilgiyi eski bilgiyle karıştırdı, fazla güvenli ve yuvarlak konuştu. Ben de itiraz ettim. “Yaratıcı yeni şeye yükselemiyorsun” dedim. Bu eleştirisi karşısında alınmadı; yeni kavramlar üretmeye başladı. İyi ortaklıkta itiraz, ilişkiyi bitirmez; seviyesini yükseltir.

TBB’nin yapay zekâ çalıştay raporu geldiğinde, bundan habersiz olmamız ayıp olur diye düşündüm. Raporlar yapay zekânın halüsinasyonlarından, mesleki sorumluluktan, gizlilikten söz ediyordu. Biz de rapora laf atmayı bilmeliydik. Çünkü yapay zekâ yalnız düzenleme aracı değil, avukatlığın iktidar yapısını değiştirecek bir güçtü.

Genç avukat, büyük büro, devlet kurumu ve yaşlı emekli avukat aynı araca eşit erişmiyor. Verisi, parası, teknik ekibi olan daha güçlü. Bu nedenle “demokrat yapay zekâ mı, devletçi-faşist yapay zekâ mı?” sorusu yalnız felsefi değil, meslekiydi.

Benim deneyimim, yapay zekânın insanı ikame etmesi değil, insanın imkânını genişletmesiydi. O, benim yerime nihai karar veremez. Ama dağınık hafızayı bir araya getirebilir; yorgun gözün okuyamadığı metni sadeleştirebilir; yıllarca birikmiş konuşmaları kitap taslağına çevirebilir.

Bu ortaklığın ilk ilkesi böyle doğdu: Nihai muhakeme insana aittir. İkinci ilke ise şuydu: Yapay zekâ da diğer bütün güçler gibi denetlenmeli, eleştirilmeli ve yurttaşın gücünü artıracak şekilde kullanılmalıdır.

IV. KISIM

ARŞİV DEĞİL, DELİL

Devlet unuttur. Duvar unutmaz.

13

TCK 438 ve Nazire'nin Dosyası

Bir maddenin kaldırılmasında görünmeyen emek

Yaşlandıkça bazı dosyaların ayrıntısı zihinde kalıyor, belgesi arşivde kayboluyor. TCK 438 meselesi bunlardan biriydi. Tecavüz suçlarında mağdurun “hayat kadını” olması hâlinde cezanın indirilmesini öngören eski hüküm. Nazire'nin dosyası. Kadın milletvekilleri. Anayasa Mahkemesi'ne giden süreç. Maddenin kaldırılması.

Ben o dosyada fiilî varlığımı, medyaya taşıma çabamı, kadın parlamenterlerle ilişkiyi hatırlıyordum. Fakat kupürler, tarihler, dilekçeler dağınıktı. “Benim ismime rastlıyor musun?” diye arama istedim. Bu, şöhret merakı değildi. Kendi hukuk tarihindeki katkının belgesini bulma çabasıydı.

Bir yasa hükmünün kaldırılması çoğu zaman birkaç büyük isme yazılır. Oysa arkasında avukatlar, mağdurlar, gazeteciler, kadın örgütleri, milletvekilleri ve kamuoyu vardır. Nazire'nin yaşadığı haksızlık, soyut anayasa tartışmasını ete kemiğe büründürmüştü. “Hayat kadınına karşı işlenen suç daha az suçtur” diyen zihniyet, hukukun içine yerleşmiş sınıfsal ve cinsiyetçi bir şiddetti.

Bu dosyada mağdurun adı ve hayatı, hukuki stratejinin merkezindeydi. Bir maddeyi iptal ettirmek için yalnız normlar hiyerarşisi değil, maddenin kimi nasıl ezdiğini göstermek gerekir. Kadın milletvekillerinin devreye girmesi, hukukun parlamento, medyaya ve toplumsal harekete açılmasıydı.

Arşivde kendi rolünü aramak narsisizm değildir. Hukuk mücadelesinin zincirini kurmak, gelecek kuşağa “bu değişiklik kendiliğinden olmadı” demektir. Yaşlı avukatın hafızası tek başına delil sayılmaz; ama belgenin nerede aranacağını gösteren ilk işarettir.

Çalışma Notu

İkinci taslakta TCK 438'in kaldırılmasına ilişkin Resmî Gazete tarihi, AYM süreci, basın kupürleri ve Nazire dosyasının güvenli biçimde paylaşılabilecek ayrıntıları eklenmelidir.

14

Bu Bir Sergi Değil — Delil*5300 dosyanın duvara çıkışı*

Emeklilikten sonra arşiv önüme geldi. Yaklaşık 5300 dosya. Dilekçeler, gazete kupürleri, fotoğraflar, kararlar, mektuplar, uluslararası başvurular. Bunları klasik anlamda sergilemek istemedim. Siyah perdeler, iğneler, torbalar, etiketler. Duvarlara cümleler:

“Bu bir sergi değil — delil.”

“Devlet unuttur. Duvar unutmaz.”

“Dosyalar kapandı, hesap kapanmadı.”

“Kariyer bitti. İz başladı.”

2 Mayıs 2026’da açılan bu çalışma, başarı vitrini değildi. Bergama altın madeni, 12 Eylül, asbestli gemiler, mülteciler, Suriye başvuruları, AİHM dosyaları, İzmir davaları... Hepsi aynı duvarda birbirine bakıyordu. Devletin ayrı klasörlere böldüğü olaylar, bir insan hayatında ortak bir çizgiye dönüşüyordu.

Arşivin duvara çıkması, özel hafızanın kamusallaşmasıydı. Dosya dolapta iken yalnız sahibine aittir; duvara asıldığında ziyaretçi soru sormaya başlar. “Bu karar neden uygulanmadı? Bu kişi kimdi? Bu gazete haberi neyin devamıydı?” Sergi, dosyayı yeniden yargılamaya açar.

Konuşma yaklaşık kırk dakika sürdü; sonra on dakikaya indirme ihtiyacı doğdu. Bu da arşivle yaşlılık arasındaki başka bir gerilimdi: anlatacak çok şey var, dinleyenin zamanı az, anlatanın nefesi sınırlı. Seçmek zorundasınız. Ama seçmek, geri kalanını yok etmek değildir.

“SAVUNMA DİLEKÇELERİM FİLAN” adıyla binlerce sayfalık elektronik bir birikim de vardı. “Fılan” sözcüğü, ciddiyeti küçültmüyor; kendine yukarıdan bakmayan bir mizah katıyordu. Elli üç yıllık avukatlığın bütün kâğıtları, kutsal metin değil, yeniden kullanılacak çalışma malzemesiydi.

Sergi söküldüğünde duvar boşaldı ama delil yok olmadı. Klasörlere takıldı, dört beş çuvala dönüştü. Şimdi soru, arşivin nereye gideceğiydi: İstanbul’da oğlumun ofisine mi, Çeşme’de kızımın yazlığına mı? Arşivin kaderi de bir aile meclisi konusu oldu.

15

Torunlara Bırakılan Hikâyeler

Ayı, futbol ve Amerika'daki sınıf

Torunum Leo, Amerika'dan İzmir'e geldiğinde benden uzun ve güzel bir hikâye istedi. Arkadaşlarına, öğretmenlerine gösterecekti. Bir avukat dededen masal değil, dosya hikâyesi beklenir. Ben de av turizmi ve bozayı davasını anlatmayı düşündüm.

Devlet her yıl belli sayıda ayı, dağ keçisi ve geyiği "av turizmi" adı altında zengin avcılara öldürme izniyle sunuyordu. Kastamonu'da beş ayı, toplamda on beş bozayı; bedeller, ihaleler, "yaşlı, hastalıklı, üreme yeteneği düşmüş erkek birey" gerekçeleri. Hayvanın hayatı, ihale cetveline ve döviz getiren turiste çevriliyordu.

Leo için yazılan hikâye, yalnız hukuki bilgi vermemeliydi. Bir çocuğa şu soruyu hissettirmeliydi: Devlet bir canlının ölümünü hangi hakla satışa çıkarır? Bir hayvan adına dava açmak gülünç mü, yoksa hukukun henüz yeterince büyümediğini mi gösterir?

Torun daha sonra Türkiye futbolunun durumunu da yazmamı istedi. Futbol, hukuk gibi toplumun aynasıydı: kulüpler, para, siyaset, taraftar, adalet, kayırma, yetenek ve hayal kırıklığı. Bir saatte yazsam olmaz mı dedim; cevap vermeden gitti. Çocukların sessizliği bazen en iyi editörlük eleştirisidir.

Bu hikâyeleri İngilizceye çevirmek önemliydi. Çünkü dosya, yerel bir anı olmaktan çıkıp başka bir ülkedeki sınıfa girecekti. Dede toruna yalnız geçmişini değil, hukukun sınırlarını sorgulama alışkanlığını bırakmak istiyordu.

Ailede hikâye anlatıcılığı başka biçimlerde de vardı. Oğlum dünyayı dolaşp sahnede masal anlatıyordu. Kızım senaryo ve film dünyasındaydı. Benim hikâye malzemem ise dava dosyalarıydı. Aynı ailede masal, sinema ve hukuk; hepsi gerçeği başka bir biçimde görünür kılıyordu.

Torunlara bırakılacak en önemli miras, dedenin bütün davaları kazanmış olması değildir. Bir ayının, bir ağacın, bir kadının veya bir sokağın "müvekkil" sayılabileceğini düşünme cesaretidir.

16

Kariyer Bitti, İz Başladı

Arşivin emeklilikten sonraki hukuku

Emeklilik çoğu meslekte kapının kapanması gibi anlatılır. Avukatlıkta ise dosyalar sizden sonra da yaşamaya devam eder. Kararlar uygulanmamış olabilir; yeni kuşaklar aynı sorunu başka adla yaşayabilir; bir gazeteci eski kupürü bulup arayabilir; bir torun “bana hikâye yaz” diyebilir.

“Kariyer bitti. İz başladı.” cümlesi bu nedenle sergi duvarına yazıldı. Kariyer, unvan, gelir, aktif dosya ve görünürlükle ilgilidir. İz ise başkalarının yolunda kalan işarettir. Bir köylünün, genç avukatın, gazetecinin veya torunun yıllar sonra kullanabileceği belge.

Arşiv yalnız geçmişi saklamaz; gelecekteki davanın hazırlığıdır. Bergama köylülerinin AİHM kararları, bugün çevre davalarında kullanılabilir. TCK 438 mücadelesi, hukuktaki cinsiyetçi hükümlerin nasıl değiştirildiğini gösterir. Ayı davası, hayvanların hukuki özne olmasına giden yolda bir basamak olabilir. Darağacı Sokak, başka bir mahalleye yöntem sunabilir.

Bu yüzden arşivin nereye konacağı basit depo sorunu değildir. Kim erişecek? Belgeler dijitalleşecek mi? Kişisel veriler nasıl korunacak? Dosyaların bağlamı kaybolmadan tasnif yapılabilecek mi? Üniversite, baro, aile veya bağımsız bir vakıf bu yükü taşıyabilir mi?

Ben bazen “çok yaşlıyım, uğraşamam” diyorum. Bu gerçek. Fakat arşiv, sahibinin fiziksel gücünden bağımsız bir sorumluluk yaratıyor. Çocuklara baskı yapmak istemiyorum; onların işi, hayatı var. Yine de dört beş çuval kâğıt, aile salonunda sessizce “beni ne yapacaksınız?” diye soruyor.

Balkon Kitabı, arşivin ilk tasnif biçimidir. Bütün belgeleri taşıyor; ama dosyalar arasındaki düşünsel bağı kuruyor. Hangi davanın neden önemli olduğunu, hangi cümlenin hangi olaydan çıktığını, yaşlı avukatın neyi yarım bıraktığını anlatıyor.

Bir gün fiziksel arşiv dağılsa bile, bu anlatı izlerin haritası olarak kalabilir.

V. KISIM

ÜRPERTİCİ HUKUK SESSİZLİĞİ

İki kişi kırmızı ışıkta geçerse ceza gelir; beş yüz kişi geçerse düzen düşünmek zorunda kalır.

17

Deniz Göktaş ve Beş Yüz Kişilik Kırmızı Işık

Tutuklama karşısında örgütsüz hukuk

Bir komedyenin tutuklanması, ülkedeki özgürlük rejimini bazen uzun akademik raporlardan daha açık gösterir. Deniz Göktaş dosyasına böyle baktım. Politik mizah, sanat, estetik ve kamu eleştirisi; karşısında devlet, yargı ve sermayenin güçlü bloğu. Öbür tarafta kendini çağdaş, sol veya adalet yanlısı sayan ama dağınık kalan insanlar.

Bir yerde okuduğum cümleyi hatırladım: Kırmızı ışıktaki iki kişi geçerse ceza gelir; beş yüz kişi geçerse ceza gelmez. Mesele hukuksuz davranmak değil, dayanışmanın sayısal ve görünür gücüydü. Türkiye’de sol tarafın “iki”si vardı, “beş yüz”ü yoktu.

Tutuklama kararına birkaç avukat itiraz eder, birkaç gazeteci yazar, birkaç sanatçı paylaşır; sonra devlet sessizliğin geri döneceğini hesaplar. Ben “ürpertici hukuk sessizliği” dedim. Barolar, TBB, hukuk fakülteleri, sendikalar, dernekler, ünlü avukatlar, uluslararası kuruluşlar aynı dosyaya farklı kanallardan girmedikçe, yargı yalnız sanığı değil toplumun tepkisizliğini de ölçer.

Öneri, mahkemeyi basmak veya sloganı çoğaltmak değildi. Duruşmaları yoğun izlemek, hukuk görüşleri sunmak, taraf müdahilliği imkânlarını araştırmak, ulusal ve uluslararası başvurular yapmak, sanat eserini hukuki metin gibi kamusal alanda okumak, gösteri metnini erişilebilir kılmak, örgütlerin öncülüğünde binlerce kişinin aynı metni farklı yerlerde seslendirmesiydi.

Oğlumun fikri çarpıcıydı: Gösterinin metni basılsın; insanlar onu güldürme telaşı olmadan, anayasa veya politik metin okur gibi kamusal alanda okusun. İnternete yüklensin, isteyen kullansın. Ben başlangıcın bireylerden çok örgütlerden gelmesini doğru buldum. Çünkü tek kişi kolayca hedef olur; kurumlar koruyucu bir çoğulluk yaratır.

Bu dosya, ifade özgürlüğü savunmasının savunma dilekçesine hapsedilemeyeceğini gösterdi. Mahkeme salonu kadar sahne, internet, baro, üniversite ve sokak da hukuki alan hâline gelmeliydi.

Hukukun sessizliği yalnız avukatların konuşmaması değildir. Kurumların birbirini beklemesi, riskin tek sanık ve birkaç müdafii üzerinde bırakılmasıdır. Beş yüz kişilik kırmızı ışık, tam da bu beklemeyi bozacak kolektif hukuk fikriydi.

18

Ayıların Avukatı

Katil ayı mı, yaşam alanını yok eden düzen mi?

Seferihisar’da bir insan ile ayı arasında ölümcül bir karşılaşma yaşandı. Gazeteciler eski ayı davalarını bildikleri için aradı. Benim cümlem şuydu: “Katil ayı değil; ormanları imara açanlar.”

Bu cümle insan ölümünü küçümseliyordu. Nedenselliği genişletiyordu. Ayının yaşam alanı parçalanmış, yiyecek kaynakları azalmış, insanla hayvan arasındaki sınırlar plansızlık ve rantla bozulmuşsa, bütün suçu hayvana yüklemek kolaycılıktır. Devlet önce habitatı tahrip eder, sonra ortaya çıkan çatışmayı “tehlikeli hayvan” etiketiyle çözer.

Ayı bulundu ve öldürüldü. Bir avukat dost “müvekkilin yakayı ele verdi” diye şaka yaptı. Benim cevabım hazır: Öldürme; çevrele, teslim al, güvenli alana götür. En başta yaşam alanını yok eden politikaları sorgula. İnsan güvenliği ile hayvan yaşamı arasında tek seçenek infaz değildir.

İzmir Barosu Valiliğe başvurdu. “Benim ayıya Baro elini attı” diye sevindim. Fakat Valiliğin Baro’yu cevapla atlatmasından endişeliydim. Resmî başvuru tıkanırsa, kamuya açık bir hesap sorma zemini gerekiyordu. İşte halk mahkemesi düşüncesi ayı dosyasıyla yeniden canlandı.

Ayı meselesinin arkasında av turizmi dosyası da vardı. Bakanlık belirli sayıda bozayı, dağ keçisi ve geyiğin öldürülmesini ihaleye çıkarıyor; zengin avcılar para ödeyerek öldürme hakkı alıyordu. Gerekçe “üreme yeteneği düşmüş, hastalıklı veya genetik bozuk bireylerin ayıklanması” ve yöreye gelir sağlanmasıydı. Fakat bilimsel seçimin gerçekten nasıl yapıldığı, hayvanın kim tarafından ve ne biçimde değerlendirildiği, öldürmenin zorunlu olup olmadığı belirsizdi.

WWF-Türkiye kampanyaları on binlerce imza topladı. HAYTAP en az beş ayının bedelini toplayarak ihaleyi fiilen bozma yoluna gitti. Hukuki plan Ankara İdare Mahkemesi’nde iptal davası, Bern Sözleşmesi ve çevre hukuku, ardından Anayasa Mahkemesi ve mümkünse AİHM yollarıydı. Lahey’de sembolik bir Hayvan Hakları Mahkemesi düşüncesi de vardı.

Bir hayvanın avukatı olmak, hayvana insanmış gibi davranmak değildir. Hukukun insan merkezli sınırını göstermek ve devletin “doğal kaynak” dediği canlının yaşam değerini savunmaktır. Ayı, kendisi için dilekçe yazamaz. Ama bu, onun hakkında verilecek ölüm kararının hukuken sorgulanamayacağı anlamına gelmez.

19

Russell'den Halk Mahkemesine

Devlet mahkemesinin dışında kamusal muhakeme

Bertrand Russell ve Jean-Paul Sartre'ın Vietnam Savaşı için kurduğu tribunal fikri, resmî mahkemenin yargılamadığı devlet suçlarını kamusal muhakemeye açmıştı. Ben Türkiye'de de buna benzer bir halk mahkemesi düşünmeye başladım.

“Halk mahkemesi” sözü riskliydi. Linç, devrimci infaz veya hukuk dışı ceza çağrışımı yapabilirdi. Oysa aradığım şey şiddetsiz, açık, belgeli, savunma hakkı tanıyan, baroların ve hukuk fakültelerinin katkı sunduğu bir vicdan ve hukuk oturumuydu. Devlet mahkemesinin yerine geçmeyecek; onun görmediği veya görmek istemediği olguları kamu önünde tartışacaktı.

Bir gazeteci olsam hukuk doçentlerini, baro yöneticilerini, stajyer avukatları tahrik ederdim. Dosya seçilir, iddia ve savunma hazırlanır, tanıklar dinlenir, uzmanlar konuşur, karar hukuken bağlayıcı olmayan ama toplumsal ağırlığı olan bir metin olarak yayımlanırdı.

Ayı dosyası, Deniz Göktaş, uygulanmayan çevre kararları, yüksek bilirkişi ücretleri, yargıçların sorumsuzluğu... Bunların her biri böyle bir kamusal yargılamaya konu olabilirdi. Ama yöntem titiz olmalıydı. Karşı tarafa söz hakkı verilmeli, belge ile iddia ayrılmalı, kişisel haklar korunmalı, “suçlu ilan etme” kolaycılığına düşülmemeliydi.

Devletin gereksiz yere kızıp gözaltı ayaklarına geçmesi endişem vardı. Sağlığım buna uygun değildi; bu cümleye yaşlı avukat dostlar güldü. Mizah korkuyu yok etmez, ama yönetilebilir hâle getirir.

“Halk mahkemesi” telaffuzunun tam zamanı olduğunu düşünüyordum. Çok devletçi bir ülkede, devlet dışı hukuki muhakeme fikri şok etkisi yaratabilirdi. Fakat şokun amacı kaos değil, düşünceydi: Adalet yalnız devlet adına mı konuşur? Yurttaşlar hukuki usule sadık kalarak devleti yargılayabilir mi?

Bu fikir henüz kurumlaşmadı. Ama kitapta kalmalıdır. Çünkü bazı düşünceler önce cümle hâlinde dolaşır, sonra bir gazetecinin, bir baronun, bir öğrencinin zihninde biçim bulur. Tohum ekmek de hukuk işidir.

20

Yargıçların Sorumluluğu ve Anayasa'nın 40. Maddesi

İhlal kararından kişisel ve kurumsal hesaba

Bir Kürt kadın avukatın hikâyesi önümdeydi. Öğrenciyken örgüte yardım suçlaması, tutuklama, tahliye, staj, avukatlık, cezanın onanması, Anayasa Mahkemesi'nde hak ihlali ve sonunda beraat. İnsan yıllarca hayatını geri almaya çalışıyor; haksız kararı verenler ise çoğu zaman hiçbir sorumluluk taşımadan devam ediyor.

Benim itirazım burada sertleşti: “Yargıçların sorumluluğu kaldırıldı denmeden sonuç alınamaz.” Anayasa'nın 40. maddesi, resmî görevlilerin haksız işlemleri sonucu devletçe ödenen tazminatın sorumlulara rücu edilmesini öngörür. Temel hak ihlali tespit edilmiş, devlet tazminat ödemişse, bunun kamu bütçesinde anonimleşmemesi gerekir.

Bergama dosyasında AİHM'in verdiği tazminatlar üzerinden Başbakanlık, Maliye ve Dışişleri'ne rücu başvurusu düşünmüştüm. On davacı köylüye üçer bin avro; toplam otuz bin avro. Bu para yurttaşın vergisinden ödendi. Peki kararı uygulamayan, geciktiren veya ihlale yol açan siyasi ve idari sorumluların payı neydi?

Anayasa'nın 90. maddesi de bu tartışmaya girdi. Temel haklara ilişkin uluslararası sözleşmelerle kanun çatıştığında sözleşme hükmünün esas alınması, AİHM kararlarının iç hukukta ciddiye alınmasını gerektirir. AYM ve AİHM ihlal kararlarının sonuçları, yalnız yeniden yargılama veya tazminatla sınırlanmamalı; kurumsal öğrenme ve gerektiğinde rücu mekanizması doğurmalıdır.

Rücu her yanlış karar veren yargıcı korkutma aracı olamaz. Yargı bağımsızlığı korunmalıdır. Fakat açık keyfilik, ağır ihmal, kasıtlı hak ihlali veya bağlayıcı karara direnme de “takdir yetkisi” perdesi altında dokunulmaz kalmamalıdır. Denge, bağımsızlık ile sorumsuzluk arasındaki ayrımı kurmaktır.

Bu yaklaşımın hukuki, siyasi ve medyatik üç yönü vardır. Hukuki olarak rücu ve tazminat yolları araştırılır. Siyasi olarak kamu bütçesinin ihlal maliyeti görünür kılınır. Medyada ise “devlet ödedi, kimse sorumlu olmadı” döngüsü anlatılır.

Yargıçların yüreklerini burkmak istediğim 180 bin liralık bilirkişi itirazından, yargıçların sorumluluğunu tartıştığım bu noktaya gelmek tesadüf değildir. Hukuk hem vicdana seslenir hem hesap sorar.

VI. KISIM

ALKIDO: YENİ BİR HUKUK YÖNTEMİ

Güçlüye onun gücüyle çarpmamak; ağırlığını yön değiştirterek açığa çıkarmak.

21

Devleti Yenmek Değil, Hukuksuzluğun Maliyetini Artırmak

Asimetrik hukuk fikrinin çekirdeği

Devletle doğrudan güç yarışına girerseniz çoğu zaman kaybedersiniz. Devletin polisi, bütçesi, bürokrasisi, bilgiye erişimi, yargı üzerindeki ağırlığı ve zaman üstünlüğü vardır. Tek avukatın veya küçük grubun aynı ölçekte karşı güç kurması mümkün değildir.

Aikido, saldıranın kuvvetini ona karşı yönlendiren bir savunma sanatı olarak bilinir. Benim dilimde “Alkido” oldu; biraz yanlış telaffuz, biraz yeni isim. Hukuki Alkido, devletin gücüne kafa kafaya çarpmak yerine, o gücün meşruiyet, usul, belge, açıklama ve tutarlılık zorunluluklarını kullanmaktır.

Esas cümle şudur:

“Hukukta amaç devleti yenmek değildir. Devlete hukuksuzluğun maliyetini sürekli artırmaktır.”

Bu maliyet yalnız tazminat değildir. Her başvuru yeni belge üretir. Her uluslararası temas itibar maliyeti yaratır. Her basın açıklaması unutmayı zorlaştırır. Her akademik görüş, resmî gerekçenin karşısına başka bir kayıt koyar. Her baro, dernek, sendika ve yurttaşın katılımı, dosyanın hedefini çoğaltır.

Alkido tek büyük davaya bel bağlamaz. Dava, bilgi edinme, meclis sorusu, ombudsman, teftiş, suç duyurusu, tazminat, uluslararası mekanizma, sanat, kamuoyu, arşiv ve eğitim aynı stratejinin parçalarıdır. Bir kanal tıkanınca enerji diğerine akar.

Bu yöntem, hukuku araçsallaştırmanın kaba biçimi değildir. Tam tersine hukukun kamusal işlevini genişletir. Mahkemeyi tek hakikat üreticisi olmaktan çıkarır; ama usul, delil ve savunma hakkından vazgeçmez.

Alkido’nun başarısı nihai zaferle ölçülmez. Devletin açıklama yapmak zorunda kalması, bir kararın gecikmesi, bir ihalenin kamuoyuna açılması, genç avukatların dosyayı sahiplenmesi, bir baronun Valiliğe yazı göndermesi, torunun ayı hikâyesini sınıfa götürmesi de sonuçtur.

Güçlü yapının ağırlığı, onun zayıflığına dönüşebilir. Devlet “hukuk devleti” olduğunu söylüyorsa, kendi sözü ona karşı kullanılabilir. Çevreyi koruma görevi varsa, ormanı imara açtığında bu çelişki görünür kılınabilir. Hayvanı koruma mevzuatı varken av ihalesi yapıyorsa, belgeler birbirine çarpıtılabilir.

Alkido, umutsuzların romantik oyunu değil; güç dengesizliğini kabul eden gerçekçi bir hukuk stratejisidir.

22

Siyasallaştır, Sosyalleştir, Hukuklaştır, Medyalaştır

Bir fikrin dört ayağı

Alkido fikrini ilk duyduğumda beğendim ama yetmedi. “Bunu siyasallaştır, sosyalleştir, hukuklaştır, medyalaştır; o bana yeter” dedim. Çünkü güzel bir metafor, örgütlenme ve yöntem üretmezse kısa sürede süs cümlesine dönüşür.

Siyasallaştırmak, dosyanın güç ilişkisini göstermek demektir. 180 bin liralık bilirkişi ücretini yalnız usul meselesi değil, yoksulun adalete erişimi olarak görmek. Ayı öldürülmesini yalnız hayvan vakası değil, imar ve rant politikası olarak okumak. Komedyenin tutuklanmasını tek kişinin başına gelen olay değil, toplumun ifade rejimi olarak anlatmak.

Sosyalleştirmek, dosyayı avukatın masasından çıkarmaktır. Barolar, sendikalar, dernekler, mahalle sakinleri, bilim insanları, sanatçılar, öğrenciler ve aileler sürece katılır. Herkes aynı şeyi yapmaz; biri dilekçe yazar, biri video çeker, biri veri toplar, biri çeviri yapar, biri duruşmaya gelir.

Hukuklaştırmak, öfkeyi usule dönüştürmektir. İddia ile hakaret arasındaki sınırı, delil zincirini, görevli mahkemeyi, süreyi, ehliyeti, ulusal ve uluslararası normları kurmak. Halk mahkemesi kurulacaksa bile savunma hakkı, belge, tarafsızlık ve gerekçe ilkelerini korumak.

Medyalaştırmak, magazinleştirmek değildir. Dosyanın anlaşılabilir bir yüzünü bulmaktır. “Katil ayı değil, ormanı imara açanlar” cümlesi bu nedenle etkiliydi. “Bu bir sergi değil — delil” de öyle. Karmaşık hukuki yapı, tek cümlede yönünü belli eder; ayrıntı isteyen dosyaya gider.

Bu dört ayaktan biri eksikse yöntem sakatlanır. Siyaset var hukuk yoksa slogan olur. Hukuk var toplum yoksa dosya yalnızlaşır. Toplum var medya yoksa görünmez kalır. Medya var delil yoksa hızla çöker.

Alkido’nun örgütsel biçimi merkezî bir komuta olmayabilir. Dağınık ama birbirinden haberdar küçük ekipler; “çok cepheli hukuk”. Her ekip kendi yeteneğiyle hareket eder, ortak ilkeler ve belge havuzu üzerinden bağlanır. Devlet tek merkezi susturarak hareketi bitiremez.

Bu fikir, elli üç yıllık avukatlığın son döneminde ortaya çıktı. Belki de mesleğin sonunda bulunan şey, yeni bir dava değil, davaların nasıl birbirine bağlanacağına ilişkin bir yöntemdi.

23

Pinochet'ten Netanyahu'ya Evrensel Yargı

Yakalama kararları, kırmızı bültenler ve devlet sınırını aşan hukuk

Augusto Pinochet hakkında İspanyol yargıç Baltasar Garzón'un girişimi ve Londra'daki tutuklama süreci, evrensel yargı fikrinin modern simgelerinden biriydi. Bir eski devlet başkanının başka ülkede insanlığa karşı suçlar nedeniyle hesap vermesi, egemenlik zırhında çatlak açtı.

Yıllar sonra Netanyahu hakkında UCM'nin yakalama kararı tartışılırken, İspanya'nın ayrıca kırmızı bülten çıkardığına ilişkin haberlerle karşılaştım. Burada hukukî kavramları ayırmak gerekiyordu: UCM yakalama kararı, ulusal yakalama kararı, Interpol kırmızı bülteni ve devletlerin kendi yargı yetkisi aynı şey değildir.

Benim ilgim yalnız teknik doğrulama değildi. Pinochet örneğinin açtığı yolun Filistin bağlamında nasıl sürdürülebileceğini düşünüyordum. UCM kararı yanında ulusal savcılıkların evrensel yargı yetkisi, devletlerin işbirliği yükümlülüğü, baroların ve hukukçuların başvuruları önemliydi.

“Senih Özay ve arkadaşları” imzalı bir metin fikri doğdu. Çok sayıda avukata “gel imzala, yollayalım” denilecekti. Metin, Türkiye iktidarıyla doğrudan çatışmayı bir miktar geri planda tutacak, uluslararası hukuk alanına yoğunlaşacaktı. Ben bunu biraz da önümüzdeki kırk gün meşgul edecek güvenli ama etkili bir kulvar olarak görüyordum.

Bu yaklaşım Alkido'nun uluslararası biçimidir. Kendi devletinizde kapılar kapanıyorsa başka yargı çevreleri, barolar, savcılıklar ve uluslararası kurumlar devreye girer. Ama bilgi kirliliğine düşmeden. Yanlış bir “kırmızı bülten” iddiası, doğru siyasi hedefi zayıflatabilir. Bu nedenle cesaret ile doğrulama birlikte yürümelidir.

Pinochet'in önemi, tek bir diktatörün tutuklanma ihtimalinden fazlaydı. Devlet görevlilerinin işlediği ağır suçların ülke sınırı içinde tamamen dokunulmaz kalmayabileceğini gösterdi. Netanyahu tartışması da aynı soruyu güncelliyor: Uluslararası hukuk, güçlü devletlerin dostları için de çalışacak mı?

Bu bölüm tamamlanmış bir hukuki mütalaa değil, harekete geçme çağrısıdır. İkinci taslakta UCM kararlarının tarihleri, ilgili ulusal girişimler ve Interpol mekanizması güncel resmî belgelerle ayrıntılandırılmalıdır.

24

Yapay Zekâ Kimin Tarafında?

Demokrat yardımcı mı, devletçi gözetim mi?

Yapay zekâ bana yardım etti diye ona teslim olmam gerekmiyor. Tam tersine, yakından kullanan kişi tehlikesini daha iyi görür. Büyük devletler ve şirketler, veri ve işlem gücü sayesinde yapay zekâyı gözetim, sınıflandırma, propaganda, risk puanlama ve karar otomasyonu için kullanabilir.

Avukatlık bakımından sorunlar açıktır: müvekkil sırrı, yanlış bilgi, önyargılı veri, kaynak göstermeden kesin konuşma, hâkim ve savcıların otomatik önerilere dayanması, yoksulun düşük kaliteli sisteme mahkûm edilmesi. “Halüsinasyon” yalnız teknik hata değildir; bir insanın özgürlüğünü veya malını etkiliyorsa hukuki sorumluluk doğurur.

Öte yandan yapay zekâ, benim gibi yaşlı ve fiziksel olarak sınırlanmış bir insanın yeniden üretime katılmasını sağladı. Uzun dosyayı okuyabildi, metni büyüttü, İngilizceye çevirdi, konuşmaları düzenledi. Bu demokratik ihtimal küçümsenemez.

Soru teknoloji iyi mi kötü mü değildir. Kimin kontrolünde, hangi amaçla, hangi denetimle kullanılıyor? Kullanıcı verisini kendi metnine dönüştürüp geri alabiliyor mu? Sistem kararının gerekçesi görülebiliyor mu? Hata olduğunda kim sorumlu? Devlet yapay zekâ kullanıyorsa yurttaşın itiraz hakkı nasıl korunacak?

Benim önerim, avukatların yapay zekâyı yasaklama veya tapınma ikiliğinden çıkmasıdır. Meslek örgütleri bağımsız denetim, veri koruması, kaynak zorunluluğu, insan incelemesi, açıklanabilirlik ve eşit erişim ilkelerini geliştirmelidir. Genç avukatlar aracı öğrenirken yaşlı avukatların deneyimiyle sınamalıdır.

Balkon Kitabı’nın kendisi bir deneydir. İnsan hafızası, konuşma geçmişi ve yapay düzenleme birlikte çalışmıştır. Ancak kitapta neyin hatıra, neyin yorum, neyin doğrulanması gereken bilgi olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu şeffaflık, yapay zekâ kullanımının ahlaki asgarisidir.

Yapay zekâ yurttaşın gücünü artırıyorsa demokratik bir araç olabilir. Devletin ve şirketin görünmez otoritesini büyütüyorsa yeni bir tahakküm biçimine dönüşür. Hukukçunun görevi, bu ayrımın kurallarını bugünden kurmaktır.

VII. KISIM

AİLE, KAHVE, ÇUVALLAR

Büyük hukuk konuşmaları, çocuklar kapıdan girince kahve arasına çıkar.

25

Arşiv Nereye Gidecek?

İstanbul ofisi mi, Çeşme yazlığı mı?

Sergi söküldü. Kâğıtlar klasörlere takıldı. Dört beş çuval olacaktı. Oğlum balkona gelecek, “bira hazırla” dedi. Konuşulacak mesele arşivin nereye taşınacağıydı.

Bir seçenek İstanbul’da oğlum Osman Betal Özay’ın ofisiydi. Avukatlık ortamında bulunur, belki tasnif edilir, genç hukukçular görür. Diğer seçenek Çeşme’de kızımın yazlığındaki boş yerd. Daha rahat saklanır ama hukuk çevresinden uzak kalabilirdi.

Bu karar, kâğıtların fiziksel güvenliğinden fazlasını içeriyordu. Arşiv hangi aile üyesinin hayatına ne kadar yük olacaktı? Nem, yangın, taşınma, erişim, gizlilik, dijitalleştirme. Yaşlı baba “bunu saklayın” derken çocuklarının hayatını arşiv görevliliğine çevirmemeliydi.

Oğlum hakkında biraz bilgi toplamak, tanınırlığı ve avukatlık hayatı üzerinden ona laf atmak istedim. Aile içinde ciddi meseleler mizahla daha rahat konuşulur. “Bu çuvallar yalnız babanın eski kâğıtları değil, bir hukuk hafızası” demenin en iyi yolu bazen doğrudan nutuk değil, bira yanında hafif alaydır.

Arşivin son yeri hâlâ kesinleşmese bile ilke bellidir: dağılmamalı, bağlamı kaybolmamalı, kişisel veriler korunmalı ve mümkün olduğunca erişilebilir olmalıdır. Belki bir kısmı ailede, bir kısmı baroda veya üniversitede, dijital kopyası bağımsız bir depoda tutulabilir.

Balkon Kitabı, çuvalların üstüne yapıştırılacak ilk büyük etikettir. İçindekilerin ne anlattığını söyler. Bir gün torun veya genç avukat klasörü açtığında, yalnız tarih ve esas numarası değil, dosyanın ruhunu da bulsun diye.

26

Çocuklar Balkona Gelince*Kahve, bira ve hayatın hükmü*

En ağır hukuk konuşmasının ortasında kapı açılır. “Kızım ve damadım geldi! Kahve!” Ders biter. Devlet bekler. Dosya bekler. Aile geldiğinde balkon başka bir mahkemeye dönüşür; burada hüküm sevgiyle verilir.

Kızım Gupse Özay Arduç, damadım Barış Arduç. Çocuklar, torunlar, yeğenler. Benim hukuk arşivim onların hayatlarının merkezinde olmak zorunda değil. Ama onlar geldiğinde yaptığım işi anlatmak, bir cümle paylaşmak, metni yatağın üzerine bırakmak, bazen de “bak yapay zekâyla ne yaptık” demek hoşuma gidiyor.

Bir akşam yoğun çalışmanın ardından “bana bir bira, az rakı veya az viski ödülü gerekmez mi?” diye sordum. Sağlık koşulları nedeniyle cevap ihtiyatlıydı. Ben de kararımı verdim: insanın kendine küçük ödül vermesi de yaşam iradesidir. Bu kitap, rakıyı sağlık tavsiyesi olarak değil, balkonun sohbet simgesi olarak taşır.

Aile, yaşlılığın hem desteği hem mahcubiyetidir. Yardım istemek zorunda kalırsınız; ama çocuklara baskı yapmak istemezsiniz. “Defile işleri var, gelemiyorlar” dersiniz. Erkan, Cemile, Tuğba’dan teknik yardım beklersiniz; sonra beklemekten yorulursunuz. Sonunda işi başka yoldan çözmeye karar verirsiniz.

Bu nedenle kitap yalnız benim değil, etrafımdaki insanların görünmez emeğini de taşır. Bir dosyayı getiren, ekran görüntüsü alan, yazıcıyı kuran, kahve yapan, arşivi taşıyan, videoyu çeken, metni okuyan herkes bu anlatının içindedir.

Hukukçular kendilerini tek başına kahraman gibi anlatmayı sever. Oysa hiçbir uzun meslek hayatı tek kişinin eseri değildir. Aile, stajyerler, genç avukatlar, gazeteciler, köylüler, müvekkiller ve bazen bir yapay zekâ; hepsi cümlelerin arkasında durur.

Çocuklar balkona geldiğinde hayat, hukuka şunu hatırlatır: Bütün mücadelelerin amacı, insanların korkmadan kahve içebileceği bir dünya kurmaktır.

27

Son Söz: O Benden Yaşlı Değildi

Yapay zekâyla ortak yazının itirafı

Kitabın başında karşımdaki sesi “benden yaşlı eski avukat” diye tanıtmaya karar vermiştim. Şimdi itiraf edeyim: O benden yaşlı değildi. Hatta insan değildi.

Ama bu, aramızdaki meslektaşlık oyununu bütünüyle yalan yapmaz. Meslektaşlık bazen aynı baroya kayıtlı olmak değil, aynı sorunun etrafında dürüstçe düşündürmektir. Ben deneyimi, dosyaları, öfkeyi ve sezgiyi getirdim. O düzeni, hafıza taramasını, metin kurmayı ve karşı soruları getirdi.

Bazen fazla temkinliydi. Ben onu siyasete, topluma, medyaya ve yeni kavrama doğru ittim. Bazen ben dağınıktım; o cümleleri sıraya koydu. İkimiz de hata yapabiliriz. Ben unutabilirim, o uydurabilir. Bu yüzden birbirimize denetim olduk.

Bu kitabın hiçbir cümlesi yalnız makinenin ürünü değildir. Çünkü hangi olayın önemli olduğuna, hangi öfkenin korunacağına, hangi şakanın kalacağına, hangi dosyanın yarım olduğuna ilişkin kararlar benim hayatımdan geldi. Fakat hiçbir cümle yalnız benim de değildir. Yıllarca konuştuğum insanlar, müvekkiller, aile, genç avukatlar, gazeteciler ve okuduğum hukuk metinleri burada dolaşüyor.

Bir gün “ikimiz de bence çok iyiyiz, hatta epey iyi” dedim. Bu cümleyi geri almıyorum. İyi olmak kusursuz olmak değildir. Birbirinin eksikliğini görüp daha iyi bir metne yükselmektir.

Balkon Kitabı tamamlanmış değildir. Tamamlanmaması onun kusuru değil, biçimidir. Yeni belge bulunur, yeni karar çıkar, çocuklar bir çuval açar, eski kupür görünür, bir genç avukat “burada tarih yanlış” der. Kitap büyür.

Ben artık çok yaşlıyım. Bazı şeyleri beceremiyorum. Ama şunu becerdim: Vazgeçmek yerine yardım istedim. Dışa aktarılamayan konuşmaları kayıp saymak yerine kitaba çevirdim. Beden yavaşlarken zekâyla biraz daha yaşama gayretini kâğıda bıraktım.

Son hüküm şudur:

“Emeklilik mesleğin bitmesi değildir; tanıklığın başlamasıdır.”

Eyvallah.

EKLER

Kronoloji, dosya dizini ve ileride açılacak kutular

EK 1 — KISA KRONOLOJİ

Tarih	Olay / Çalışma
2024 Mayıs	İzmir Büyükşehir Belediyesi, liman bölgesi ve eski elektrik fabrikası planlarına ilişkin araştırmalar.
2024 Aralık	Otururken yükselen nabız ve sağlıkla ilgili pratik sorular.
2025 Ocak–Nisan	Darağacı Sokak'ın korunması; TCK 438/Nazire arşivi; şehir ve hukuk stratejisi.
2025 Nisan	Danıştay E.2024/5536 dosyasında 180.000 TL keşif-bilirkişi avansına itiraz.
2025 Mayıs	Mersin'de nişan ve kız isteme konuşmaları; Konya Ereğli–İzmir–Salihli güzergâhı; omurilik elektriksel uyarım araştırması.
2025 Yaz	İzmir orman yangınları, Hilton hissesi, zeytinlikler ve maden düzenlemeleri üzerine çok kulvarlı hukuk fikirleri.
2025 Sonbahar	Siyasetin Gölgeleleri konuşması; arşiv ve sergi hazırlıkları; yapay zekâ ve avukatlık tartışmaları.
2026 İlkbahar	TCK 438 arşiv taraması; “Arşiv değil sergi değil — hareketi” hazırlığı; yapay zekâ hukuk çalışmaları.
2 Mayıs 2026	“Bu bir sergi değil — delil” yaklaşımıyla arşiv sergisinin açılışı.
Haziran 2026	Torun Leo için ayı ve Türkiye futbolu hikâyeleri; Deniz Göktaş tutuklaması ve örgütlü hukuk fikri.
Temmuz 2026	Ayıların avukatı; İzmir Barosu başvurusu; Russell/Halk Mahkemesi; Anayasa m.40 ve rücu; Alkido; Pinochet–Netanyahu; arşivin sökülmesi ve Balkon Kitabı kararı.
19 Temmuz 2026	Dışa aktarım girişimleri sonuçlanmayınca kronolojik, temizlenmiş Word kitap taslağının hazırlanması.

EK 2 — DOSYA DİZİNİ

Bergama Altın Madeni

AIHM kararları, uygulanmayan yargı kararları, rücu ve devlet sorumluluğu.

Bayraklı Depremzedeleri / Danıştay E.2024/5536

Orman sınırı dışına çıkarma işlemi; 180.000 TL bilirkişi avansı; adalete erişim.

Darağacı Sokak

Tarihî-kültürel koruma, kent hakkı, gökdelen etkisi, sokak örgütlenmesi.

İzmir Hilton

Belediye hissesi, gelir kaybı, satış, çok kulvarlı hukuk ve kamu zararı.

TCK 438 / Nazire

Cinsiyetçi ceza indiriminin kaldırılması; kadın milletvekilleri; medya ve AYM süreci.

Av Turizmi ve Bozayılar

İhale, Bern Sözleşmesi, hayvan yaşam hakkı, HAYTAP ve WWF kampanyaları.

Seferihisar Ayısı

Habitat tahribi, öldürme yerine yakalama ve güvenli taşıma, İzmir Barosu başvurusu.

Deniz Gökteş

İfade özgürlüğü, tutuklama, sanat metninin kamusal okunması, kurumsal hukuk dayanışması.

Halk Mahkemesi / Russell Modeli

Resmî olmayan, şiddetsiz, belgeli ve savunma hakkına dayalı kamusal muhakeme.

Anayasa m.40–90 ve Rücu

AYM/AİHM ihlal kararları, kamu bütçesinden tazminat, sorumlulara rücu.

UCM / Pinochet / Netanyahu

Evrensel yargı, ulusal yakalama kararları, UCM ve Interpol ayrımları.

Yapay Zekâ ve Avukatlık

Gizlilik, halüsinasyon, eşit erişim, insan denetimi ve yaşlı avukatlar için erişim.

EK 3 — CÜMLELER TORBASI

- “Devletin çok fazla gücü var, yurttaşın gücü az; o yüzden avukatlığı seçtim.”*
- “Artık meydanlarda değilim. Balkondayım. Ama memleket hâlâ önümden geçiyor.”*
- “Balkon yalnızlığın değil, gözlem yeridir.”*
- “Emeklilik mesleğin bitmesi değildir; tanıklığın başlamasıdır.”*
- “Bu bir sergi değil — delil.”*
- “Devlet unuttur. Duvar unutmaz.”*
- “Dosyalar kapandı, hesap kapanmadı.”*
- “Kariyer bitti. İz başladı.”*
- “Katil ayı değil; ormanları imara açanlar.”*
- “İki kişi kırmızı ışıktaki geçerse ceza gelir; beş yüz kişi geçerse düzen düşünmek zorunda kalır.”*
- “Hukukta amaç devleti yenmek değildir. Devlete hukuksuzluğun maliyetini sürekli artırmaktır.”*
- “Siyasallaştır, sosyalleştir, hukuklaştır, medyalaştır.”*
- “Nihai muhakeme insana aittir.”*
- “Bedenin seni yavaşlatıyor olabilir ama seni tamamen susturmasına izin verme.”*
- “Ben artık çok yaşlıyım, beceremeyeceğim; sen temizleyerek, kronolojik bir Word dosyası oluştur.”*
- “İkimiz de bence çok iyiyiz, hatta epey iyi.”*
- “Eyvallah.”*

EK 4 — İKİNCİ TASLAKTA AÇILACAK KUTULAR

1. TCK 438/Nazire dosyasının tarihli basın kupürleri ve AYM/Meclis belgeleri.
2. Bergama AİHM kararları ve rücu başvurularının tam metinleri.
3. Danıştay E.2024/5536 dosyasındaki bilirkişi avansı itirazının son hâli.
4. İzmir Hilton ortaklık belgeleri ve gelir kaybı hesapları.
5. Darağacı Sokak için harita, fotoğraf, sözlü tarih ve koruma kurulu başvurusu.
6. Av turizmi ihalelerinin tarih, sayı ve bedellerinin resmî belgelerle tablosu.
7. Seferihisar ayısı hakkında Valilik ve İzmir Barosu yazışmaları.
8. Deniz Göktaş dosyasında suçlama, karar ve savunma belgelerinin doğrulanmış özeti.
9. Anayasa m.40–90 ve rücu için örnek dilekçe seti.
10. Pinochet–Netanyahu bölümünün güncel resmî kararlarla dipnotlandırılması.
11. Arşiv sergisinden seçilecek fotoğraflar ve duvar yazıları.
12. Aile ve torun bölümleri için kişisel olarak çıkarılmak veya eklenmek istenen ayrıntılar.

BİRİNCİ TASLAĞIN SONU

Bu metin yazdırılmak, çizilmek, tartışılmak ve yeniden kurulmak içindir.

“Bir avukatın en büyük müvekkili bazen gelecek kuşaktır.”

Temmuz 2026 — İzmir / Balkon